

Ανεμοπετάλιο

Τόμ. 3, Αρ. 3 (2024)

Ανεμοπετάλιο

Μαθαίνω για τα ανθρώπινα δικαιώματα μέσα από βιωματικές δράσεις

Αικατερίνη Μαρκοπούλου

doi: [10.12681/anem.38209](https://doi.org/10.12681/anem.38209)

Copyright © 2024, Αικατερίνη Μαρκοπούλου

Άδεια χρήσης [##plugins.generic.pdfFrontPageGenerator.front.license.cc-by-nc-nd4##](https://plugins.generic.pdfFrontPageGenerator.front.license.cc-by-nc-nd4/#).

Μαθαίνω για τα ανθρώπινα δικαιώματα μέσα από βιωματικές δράσεις

Αικατερίνη Μαρκοπούλου

Τοπογράφος Μηχανικός, Master of Science

katesagimark@gmail.com

Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα να γνωρίζει, να αναζητά και να λαμβάνει πληροφορίες για όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες και θα πρέπει να έχει πρόσβαση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση στα ανθρώπινα δικαιώματα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα ανθρώπινα δικαιώματα και πιο συγκεκριμένα τα δικαιώματα του παιδιού αποτελούν αξίες για όλους τους ανθρώπους ανεξαρτήτως εθνικότητας, θρησκείας και καταγωγής. Αντικείμενο της συγκεκριμένης εργασίας είναι η εισαγωγή της έννοιας των δικαιωμάτων και η ενασχόληση του παιδιού με αυτά, στο Νηπιαγωγείο και στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού σχολείου μέσα από μια διαθεματική προσέγγιση, με σκοπό να κατανοήσουν οι μαθητές/τριες την ευρύτερη έννοια της διαπολιτισμικότητας, της ενσυναίσθησης, της ισότητας και την προώθηση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Οι προτεινόμενες δραστηριότητες αναπτύσσουν την πολυπολιτισμική επίγνωση των παιδιών και καλλιεργούν όλους τους γνωστικούς τομείς ανάπτυξης. Μέσα από την υλοποίηση ατομικών αλλά κυρίως, ομαδικών δραστηριοτήτων, οι οποίες επιδιώκουν να κρατήσουν αμείωτο το ενδιαφέρον, οι μικροί μαθητές/τριες θα έρθουν σε επαφή με έννοιες που σχετίζονται με την πολυπολιτισμικότητα, θα μάθουν να αποδέχονται το διαφορετικό και να κρατούν ασφαλείς αποστάσεις από ρατσιστικές πρακτικές και στερεότυπα. Λέξεις – κλειδιά: ανθρώπινα δικαιώματα, διαθεματικότητα, πολυπολιτισμική συνείδηση, γνωστικοί τομείς

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η αθρόα εισροή οικονομικών μεταναστών και προσφύγων στη χώρα μας έχει προκαλέσει αλλαγές στον τρόπο ζωής των Ελλήνων στον οικονομικό, κοινωνικό και εκπαιδευτικό τομέα. Όροι όπως, ρατσισμός, ξενοφοβία και αποκλεισμός έχουν κάνει την εμφάνισή τους και στον χώρο της εκπαίδευσης. Το

υφιστάμενο εκπαιδευτικό σύστημα, το οποίο έχει παγιωμένες διδακτικές προσεγγίσεις, δεν μπορεί να αντιμετωπίσει επαρκώς, τις ανάγκες των γηγενών αλλά και αλλοδαπών μαθητών/τριών.

Η εκπαίδευση πάνω στα ανθρώπινα δικαιώματα δίνει τη δυνατότητα στο άτομο και στην κοινωνία μετέπειτα, να αναπτυχθούν και να αποκτήσουν γνώση για το σεβασμό στην ανθρώπινη ζωή και αξιοπρέπεια. Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι καθολικά και αδιαίρετα για όλους τους ανθρώπους και για τον λόγο αυτό κανείς δεν μπορεί να τα στερήσει από κάποιον συνάνθρωπό του.

Άμεσα συνδεδεμένη με τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι η διαπολιτισμική εκπαίδευση της οποίας ο σκοπός είναι η ισοτιμία ανάμεσα σε άτομα διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης και η διασφάλιση του δικαιώματος για ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση, στην εργασία και στη ζωή γενικότερα (Κεσίδου, 2004).

Η συγκεκριμένη εργασία έχει ως κύριο στόχο της την εκ βάθους μελέτη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσα από δραστηριότητες με βιωματικό χαρακτήρα που εντάσσονται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (Α.Π.Σ.) για την Πρωτοβάθμια εκπαίδευση και έχουν νόημα για τα παιδιά. Απευθύνονται σε μαθητές/τριες του Νηπιαγωγείου και των πρώτων τάξεων του Δημοτικού σχολείου και τους/τις βοηθάει να τα γνωρίσουν και να τα κατανοήσουν παρέχοντας ταυτόχρονα και στους/στις εκπαιδευτικούς τη γνώση αλλά και το έναυσμα για την οργάνωση κατάλληλων δραστηριοτήτων σύμφωνα με τις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Πιο συγκεκριμένα, η εργασία δομείται σε τρία μέρη. Στο πρώτο γίνεται αποσαφήνιση των όρων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στο δεύτερο γίνεται προσπάθεια να περιγραφεί αν υπάρχει σύνδεση ανάμεσα στη διαπολιτισμική πρακτική και στη συνεργατική μάθηση που επιλέχθηκε ως μέθοδος διδασκαλίας για τις συγκεκριμένες βιωματικές δραστηριότητες και να καταδειχθεί η αποτελεσματικότητα του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών Α.Π.Σ. και του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγράμματος Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται μια αναλυτική διδακτική πορεία με θέμα τα ανθρώπινα δικαιώματα με ενδεικτικές δραστηριότητες διαθεματικού χαρακτήρα.

ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ ΤΟΥ ΟΡΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Ανθρώπινα δικαιώματα είναι αυτά που απολαμβάνει το κάθε άτομο λόγω της ανθρώπινης ιδιότητάς του ανεξάρτητα από τη φυλή, την εθνικότητα, τη θρησκεία και τον τόπο διαμονής του. Με τον συγκεκριμένο όρο, εννοούμε τη δυνατότητα του ανθρώπου να ζει και να δραστηριοποιείται σύμφωνα με τους νόμους με σκοπό να ολοκληρώνεται και να πετυχαίνει τη βέλτιστη ποιότητα σε όλους τους τομείς της ζωής του (Παππάς, 1998).

Η Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού που υπογράφηκε το 1989 από όλα τα κράτη μέλη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) και έγινε νόμος στην Ελλάδα το 1992, περιέχει 54 άρθρα που διαχωρίζονται σε τρεις κύριες, κατηγορίες: α) σε αυτά που αναφέρονται στην προστασία, που εγγυάται την ασφάλεια του παιδιού και καλύπτει συγκεκριμένα θέματα, όπως αυτά της κακομεταχείρισης, της αμέλειας και της εκμετάλλευσης, β) της πρόνοιας, που καλύπτει τις ειδικές ανάγκες του παιδιού, όπως είναι η εκπαίδευση και η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, και γ) της συμμετοχής, που αναγνωρίζει την εξελισσόμενη ικανότητα του παιδιού να λαμβάνει αποφάσεις και να συμμετέχει στην κοινωνία ως ισότιμο άτομο.

Αναλυτικότερα, στη Σύμβαση για τα δικαιώματα περιέχονται τα εξής:

- όλα τα παιδιά είναι ίσα και πρέπει να προστατεύονται από διακρίσεις λόγω φυλής, χρώματος, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, καταγωγής, πεποιθήσεων, νομικής κατάστασης των ίδιων ή μελών της οικογένειάς τους
- το συμφέρον του παιδιού πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σε όλες τις αποφάσεις που το αφορούν
- τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην ταυτότητα, δηλαδή σε ένα όνομα, επώνυμο και ιθαγένεια
- τα παιδιά πρέπει να μεγαλώνουν σε ένα περιβάλλον που τους παρέχει τα αναγκαία υλικά αγαθά (στέγη, ρούχα, τροφή) και διασφαλίζει τη σωματική, νοητική, συναισθηματική και κοινωνική τους ανάπτυξη
- τα παιδιά έχουν δικαίωμα να μην αποχωρίζονται από τους γονείς τους, εκτός αν αυτό γίνεται με κοινή απόφαση των γονέων ή ύστερα από απόφαση της Πολιτείας, επειδή οι γονείς τα παραμελούν ή τα κακομεταχειρίζονται
- τα παιδιά, ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά τους, έχουν δικαίωμα να εκφράζουν τη γνώμη και τις απόψεις τους σε θέματα που τα αφορούν
- τα παιδιά έχουν δικαίωμα να εκφράζουν τις θρησκευτικές ή άλλες πεποιθήσεις τους
- κανείς δεν μπορεί να επεμβαίνει αυθαίρετα στην ιδιωτική ζωή των παιδιών, στην οικογένεια, την κατοικία ή την αλληλογραφία τους, ούτε να προσβάλλει την τιμή και την υπόληψή τους
- τα παιδιά έχουν δικαίωμα πρόσβασης στα μέσα ενημέρωσης (εφημερίδες, ραδιόφωνο, τηλεόραση, ηλεκτρονικά μέσα) αλλά πρέπει και να προστατεύονται από τις αρνητικές επιδράσεις τους
- τα παιδιά έχουν δικαίωμα προστασίας από κάθε μορφής κακομεταχείριση: βία, παραμέληση, κακοποίηση (σωματική, λεκτική, ψυχολογική, σεξουαλική) και εκμετάλλευση
- τα παιδιά που προέρχονται από ξένη χώρα έχουν δικαίωμα φροντίδας και προστασίας

- τα παιδιά με ειδικές ανάγκες έχουν δικαίωμα στη δωρεάν ειδική φροντίδα, εκπαίδευση και επιμόρφωση, ώστε να απολαμβάνουν ισότιμη και αξιοπρεπή ζωή
- όταν η οικογένεια δεν μπορεί να φροντίσει ένα παιδί, τότε η Πολιτεία αναλαμβάνει τη φροντίδα του
- τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση, σύμφωνα με τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητές τους
- τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην ανάπαυση, στο παιχνίδι και στην ψυχαγωγία
- τα παιδιά πρέπει να προστατεύονται από κάθε μορφής οικονομική εκμετάλλευση (επαιτεία, εκπόρνευση, πορνογραφία, δουλεμπόριο, κ.λ.π.)
- τα παιδιά που είτε τα ίδια είτε μέλη της οικογένειάς τους κάνουν χρήση ναρκωτικών ή άλλων ουσιών που προκαλούν εξάρτηση έχουν δικαίωμα κατάλληλης υποστήριξης
- τα παιδιά που συλλαμβάνονται και δικάζονται έχουν δικαίωμα να αντιμετωπίζονται με αξιοπρέπεια και σεβασμό στην ιδιωτική τους ζωή, να ενημερώνονται αναλυτικά από τις Αρχές σε κατανοητή γλώσσα και να έχουν νομική βοήθεια (Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης & Ύπατη Αρμοστεία, 2009).

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Η εκπαίδευση πάνω στα ανθρώπινα δικαιώματα καλό είναι να αρχίσει από την παιδική ηλικία διότι στοχεύει στο να καλλιεργήσει αισθήματα αυτοπεποίθησης και κοινωνικής ανοχής, θέτοντας τις βάσεις για τη δημιουργία κουλτούρας πάνω σε αυτά. Η βασική αρχή είναι η εκτίμηση που οφείλει να έχει ένα παιδί προς τον εαυτό του αλλά και προς τους άλλους και η εκπαίδευση σε αυτά ενθαρρύνει την κριτική ανάλυση των καταστάσεων της πραγματικής ζωής και μπορεί να οδηγήσει σε μια συλλογική ενέργεια προώθησης και προστασίας των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

Η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα περιλαμβάνει:

- τον σεβασμό για την εμπειρία των παιδιών και την αναγνώριση της ποικιλίας διαφορετικών απόψεων
- την προώθηση του προσωπικού εμπλουτισμού, της αυτοεκτίμησης και του σεβασμού για το κάθε παιδί
- την ενδυνάμωση των παιδιών στο να καθορίζουν τι θέλουν και να μαθαίνουν να ζητούν πληροφορίες για τους εαυτούς τους
- την ενεργή συμμετοχή όλων των παιδιών στην εκπαίδευσή τους με την ελάχιστη παθητική ακρόαση
- την ενθάρρυνση του συλλογισμού, της ανάλυσης και της κριτικής σκέψης

- ο την εμπλοκή υποκειμενικών και συναισθηματικών αντιδράσεων, καθώς και της νοητικής μάθησης
- ο την ενθάρρυνση της αλλαγής στη συμπεριφορά και το χαρακτήρα
- ο την έμφαση στην απόκτηση δεξιοτήτων και στην πρακτική εφαρμογή της γνώσης
- ο την αναγνώριση της σημαντικότητας του χιούμορ, της διασκέδασης και του δημιουργικού παιχνιδιού στη μάθηση (Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης & Ύπατη Αρμοστεία, 2009).

ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Για να μπορέσει να εφαρμοστεί το διαπολιτισμικό μοντέλο εκπαίδευσης, κρίνεται απαραίτητο το σχολείο να αποδομήσει τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις που τυχόν φέρουν οι μαθητές/τριες και να λάβει τα απαραίτητα μέτρα, που σύμφωνα με τον Γκόττοβο, (1996) είναι:

- ο η αλληλεπίδραση σε περιστάσεις αντιστροφής του status, όπου επιχειρείται η έμπρακτη διάψευση των στερεοτύπων, μέσω της αλληλεπίδρασης και της θετικής διαφοροποίησης των μειονεκτούντων μαθητών· αυτό μπορεί να επιτευχθεί, για παράδειγμα, με την ανάθεση επίσημων ρόλων σε μαθητές/τριες που προέρχονται από οικογένειες με χαμηλό κοινωνικο-οικονομικό υπόβαθρο
- ο η συνεργασία σε συνθήκες αλληλεπίδρασης, όπου δύο ή περισσότεροι μαθητές/τριες με διαφορετικό κοινωνικο-οικονομικό ή εθνοπολιτισμικό υπόβαθρο αντιμετωπίζουν την επίλυση συγκεκριμένου προβλήματος, το οποίο απαιτεί τη συνεργασία τους για την εξεύρεση λύσεων που ικανοποιούν τις ανάγκες και των δύο

Μέσα σε αυτό το κλίμα η εκπαίδευση καλείται να απαντήσει σε θέματα, όπως: α) με ποιον τρόπο η διαπολιτισμική εκπαίδευση μπορεί να επιτύχει τη συνεργασία και την αλληλεπίδραση, και β) αν η συνεργατική μάθηση είναι αυτή που εφαρμοζόμενη σε πολυπολιτισμικές κοινωνίες και μαθησιακά περιβάλλοντα μπορεί να δώσει ικανές απαντήσεις.

Στη συνεργατική μάθηση σημειώνονται σημαντικές μαθησιακές αλλαγές και αλληλεπιδράσεις μεταξύ των μαθητών/τριών και η γνώση προκύπτει από τον διάλογο των εμπλεκόμενων με τέτοιο τρόπο που να προωθείται η ατομική μάθηση μέσω συνεργατικών διεργασιών (Slavin, 1995). Ακόμα, η συνεργατική μάθηση βοηθάει στην αύξηση της αυτοεκτίμησης και προωθεί τις διαπολιτισμικές σχέσεις και την επαφή με άλλους πολιτισμούς (Slavin, 1995).

Επιπλέον, η συνεργατική μάθηση στηρίζεται στην ομαδική δουλειά χωρίς την οποία δεν μπορούν να επιτευχθούν οι μαθησιακοί στόχοι. Οι κοινά σχεδιασμένοι στόχοι μετά από διάλογο, η παροχή πηγών και υλικών διαμοιρασμένοι σε όλα τα μέλη της ομάδας και η ανάληψη ρόλων μέσα από συζήτηση

μπορούν να επιφέρουν την επιτυχή διεκπεραίωση των σχολικών υποχρεώσεων. Σύμφωνα με τους Johnson & Johnson (1989) οι αποτελεσματικές συνεργατικές προσπάθειες χαρακτηρίζονται από πέντε βασικά στοιχεία: τη θετική αλληλεξάρτηση, την ατομική υπευθυνότητα, τη διαπροσωπική αλληλεπίδραση, τις κοινωνικές δεξιότητες και τις ομαδικές διεργασίες, οι οποίες και σχηματίζουν το βασικό πυρήνα της συνεργατικής εκπαιδευτικής προσπάθειας. Βασική προϋπόθεση είναι να εφαρμοστεί το κάθε ένα από τα προαναφερόμενα στοιχεία αρχίζοντας από το πιο απλό και προχωρώντας στο πιο σύνθετο.

Ο Stevahn (2008) διατείνεται ότι οι συνεργατικές πρακτικές είναι οι πιο αποτελεσματικές για: α) την πλήρη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας, β) την ενίσχυση του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, και γ) την προώθηση της κατανόησης, της αντοχής και της φιλίας μεταξύ των εθνών.

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟ ΕΝΙΑΙΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) - ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ (Α.Π.Σ.) ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Τα προγράμματα σπουδών καθώς και το διαθεματικό ενιαίο πλαίσιο προγράμματος σπουδών για την Πρωτοβάθμια εκπαίδευση έχουν εισαγάγει τη βιωματική μέθοδο διδασκαλίας παρέχοντας με τον τρόπο αυτό τη δυνατότητα για την ανάπτυξη διαπολιτισμικών δραστηριοτήτων. Η δυνατότητα αυτή όμως, παρέχεται κυρίως, σε θεωρητικό επίπεδο και αυτό διότι:

- παραγκωνίζεται η διδασκαλία της μητρικής γλώσσας των αλλοδαπών μαθητών/τριών, γεγονός που αποδεικνύει την ισχύ του αφομοιωτικού μοντέλου εκπαίδευσης
- το Α.Π.Σ. δεν περιέχει στους γενικούς στόχους του τη διδασκαλία άλλων γλωσσών, πέραν της ελληνικής, ούτε καν αυτά τα προγράμματα που χαρακτηρίζονται διαπολιτισμικά
- οι μητρικές γλώσσες των αλλοδαπών μαθητών/τριών δεν διδάσκονται ούτε στα σχολεία που διαθέτουν φροντιστηριακά τμήματα και τμήματα ειδικά για την εκπαίδευση των προσφύγων, παρόλο που ο νόμος 2413, τους παρέχει αυτή τη δυνατότητα
- στο πλαίσιο της τυπικής τάξης προωθείται η διδασκαλία της ελληνικής στους αλλόφωνους/ες μαθητές/τριες με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που διδάσκεται στους έλληνες μαθητές/τριες, δηλ. ως πρώτη και όχι ως δεύτερη γλώσσα, και
- δεν προβλέπονται διαφοροποιημένοι τρόποι αξιολόγησης των πολιτισμικά διαφορετικών μαθητών/τριών (Ευαγγέλου, 2005).

Ακόμα, πάλι σύμφωνα με τον Ευαγγέλου (2005) στο Α.Π.Σ. δεν συμπεριλαμβάνονται: α) οι απόψεις των διαφόρων μεταναστευτικών κοινοτήτων που ζουν και εργάζονται στη χώρα μας, και β) δεν υλοποιείται επί του πρακτέου διαπολιτισμική πολιτική αφού δεν προβλέπεται:

- ο η πρόσληψη εκπαιδευτικών από τις αντίστοιχες πολιτισμικές ομάδες, και
- ο η σύνταξη μιας ξεκάθαρης αντιρατσιστικής πολιτικής με συγκεκριμένους τρόπους αντιμετώπισης και διαδικασίες επιβολής κυρώσεων σε περιπτώσεις ξενοφοβικών ή ρατσιστικών συμπεριφορών

Από όλα τα παραπάνω συνάγεται το συμπέρασμα ότι το ΔΕΠΠΣ και το ΑΠΣ παραγκωνίζουν τους αλλοδαπούς μαθητές/τριες αφού δεν τους δίνουν το δικαίωμα: α) να γνωρίσουν σε βάθος τον γηγενή πολιτισμό τους και β) να αντιπροσωπεύεται ο πολιτισμός τους με επίσημο τρόπο από την πολιτεία.

Τίτλος εκπαιδευτικού προγράμματος: Ανθρώπινα δικαιώματα

Περιγραφή διαθεματικών δραστηριοτήτων διαπολιτισμικού χαρακτήρα

Τάξη: Νηπιαγωγείο & Πρώτες Τάξεις Δημοτικού Σχολείου

Ενδεικτικός χρόνος: 3 διδακτικές ώρες

Διαθεματική διασύνδεση δραστηριοτήτων: γλώσσα, μελέτη περιβάλλοντος, εικαστικά, πληροφορική

Σκοπός: να γνωρίσουν τη *Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού*

Στόχοι: τα παιδιά ενθαρρύνονται

- ο να κατανοήσουν τα δικαιώματα των παιδιών
- ο να συνδέσουν τις ανθρώπινες ανάγκες με τα ανθρώπινα δικαιώματα
- ο να αναπτύξουν δυνατότητες επικοινωνίας
- ο να εκφράσουν τα συναισθήματα που νιώθουν παρατηρώντας εικονιστικό υλικό
- ο να περιγράψουν και να αφηγηθούν ιστορίες με αρχή, μέση και τέλος

Μέθοδος διδασκαλίας: βιωματική με ανάδυση των προσωπικών εμπειριών των παιδιών μέσα από: α) τη συγκεκριμένη εμπειρία, β) τη στοχαστική παρατήρηση, γ) το σχηματισμό αφηρημένων εννοιών, και γ) τον ενεργό πειραματισμό (Kolb, 2001).

1^η δραστηριότητα

1^η διδακτική ώρα: «*Αφόρμηση – εξιστορώ την ιστορία μου*»

Παρουσιάζουμε στην ολομέλεια της τάξης μια κούκλα – σκύλο, η οποία ζητάει να γνωριστεί με τα παιδιά και να τους εκθέσει το πρόβλημα που αντιμετωπίζει. Τους διηγείται την προσωπική ιστορία του, η οποία ξεκινάει με όμορφες αναμνήσεις από ένα στοργικό σπίτι, με καλούς ιδιοκτήτες και ήρεμη ζωή και καταλήγει, μετά από μια άσχημη περιπέτεια κατά την οποία έχασε τους ιδιοκτήτες του, σε μια

άσκοπη περιπλάνηση μέσα στους δρόμους της αφιλόξενης πόλης, χωρίς νερό και φαγητό, ώσπου ακολουθώντας τις όμορφες παιδικές φωνές, βρίσκει το σχολείο και ζητάει από τα παιδιά να τον βοηθήσουν.

Με αφορμή την ιστορία προτρέπουμε τα παιδιά να σκεφτούν τι πρέπει να κάνουν για να βοηθήσουν τον σκύλο να βρει τους ιδιοκτήτες του και επεκτείνοντας το θέμα να σκεφτούν όλα τα πράγματα που χρειάζεται ένα κατοικίδιο για να είναι ασφαλές και ευτυχισμένο.

Κάνοντας χρήση της ψηφιακής εφαρμογής Bubble us, δημιουργούμε έναν εννοιολογικό πίνακα όπου γράφοντας τη λέξη «κατοικίδιο», ως κεντρική έννοια και με τη μέθοδο του καταϊγισμού ιδεών, ζητάμε από τα παιδιά να δηλώσουν όλα όσα χρειάζεται ένα κατοικίδιο για να είναι ασφαλές και ευτυχισμένο. Καταλήγουμε ότι όλα τα κατοικίδια έχουν δικαιώματα, όπως δικαιώματα έχουν και τα παιδιά. Με την ίδια διδακτική τεχνική δημιουργούμε άλλον έναν εννοιολογικό χάρτη με όσα τα παιδιά θεωρούν ότι είναι δικαιώματά τους.

Ακολούθως, εμφανίζουμε αφίσα από τη Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού. Διαβάζουμε τη Σύμβαση και καλούμε τα παιδιά να συγκρίνουν τον χάρτη που τα ίδια δημιούργησαν με τη Σύμβαση και σημειώνουμε τα κοινά σημεία βάζοντας δίπλα μια «χαμογελαστή φατσούλα». Δημιουργούμε τη δική μας Σύμβαση για τα παιδιά με τη μορφή εικονόλεξου. Κάνουμε διαφάνειες με τα δικαιώματα του παιδιού και τα τελευταία τα παρουσιάζουν, ανά ζευγάρια, στην ολομέλεια μέσω του προτζέκτορα της τάξης.

2^η διδακτική ώρα:

1^η δραστηριότητα: «Ο τροχός των δικαιωμάτων»

Στην παρεούλα τα παιδιά σχηματίζουν έναν κύκλο και παίζουν «Τον τροχό των δικαιωμάτων». Παρουσιάζεται από την εκπαιδευτικό ένας τροχός με εικόνες σχετικές με τα δικαιώματα των παιδιών. Τα παιδιά με τη σειρά του το καθένα, γυρίζει τον τροχό και σε όποια εικόνα αυτός σταματήσει το παιδί περιγράφει το εικονιζόμενο δικαίωμα προσέχοντας η αφήγησή του να έχει αρχή, μέση και τέλος. Το παιχνίδι τελειώνει όταν όλα τα παιδιά περιγράψουν με τον δικό τους τρόπο από μια εικόνα – δικαίωμα.

2^η δραστηριότητα: «Ταιριάζω εικόνες με λέξεις»

Τα παιδιά χωρίζονται σε δύο ομάδες (κόκκινη και μπλε) και παίρνουν δύο αντίστοιχα κουτιά (κόκκινο και μπλε) που περιέχουν εικόνες το ένα και λέξεις το άλλο. Καλούνται να τραβήξουν το καθένα από ένα χαρτί που περιέχει λέξη και εικόνα αντίστοιχα. Στη συνέχεια, να βρουν και να αντιστοιχίσουν τη λέξη με τη σωστή εικόνα. Για περαιτέρω βοήθεια, υπάρχει πίνακας αναφοράς με αντίστοιχες λέξεις και εικόνες αναρτημένος σε εμφανές σημείο στην τάξη. Οι λέξεις που έχουν δοθεί είναι παρμένες από τη Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού και ως εκ τούτου, είναι γνωστές στα παιδιά. Στη συνέχεια, παροτρύνονται

να σχηματίσουν ζευγάρια ανάλογα με την εικόνα και τη λέξη, να συζητήσουν μεταξύ τους το περιεχόμενο της λέξης – εικόνας, να φτιάξουν μια από κοινού ζωγραφιά, να την παρουσιάσουν στην ολομέλεια και να μιλήσουν για τα συναισθήματα που τους γεννά.

3^η διδακτική ώρα

1^η δραστηριότητα: «*Κάνε τη δική σου παντομίμα*»

Κάνοντας χρήση και πάλι του κόκκινου κουτιού με τις εικόνες από τα δικαιώματα του παιδιού, οι μαθητές/τριες σε ζευγάρια επιλέγουν μια εικόνα και την αναπαριστούν με παντομίμα. Στη συνέχεια, συζητούν και φτιάχνουν τη δική τους χορογραφία επενδυμένη με την κατάλληλη μουσική υπόκρουση μετά από έρευνα στο youtube με τη χρήση λέξεων κλειδιών και τη βοήθεια της εκπαιδευτικού.

2^η δραστηριότητα: «*Επιλέγω το σωστό γράμμα*»

Η εκπαιδευτικός προτρέπει τους/τις μαθητές/τριες χωρισμένους σε ομάδες, με βάση την εικόνα από το δικαίωμα του παιδιού που επέλεξε στην προηγούμενη δραστηριότητα, να εκφράσει και το συναίσθημα που αυτή του/της προκαλεί. Η εκπαιδευτικός αναγράφει σε καρτέλες το συναίσθημα που κάθε ομάδα αναφέρει (θυμός, λύπη, χαρά κ. ά). Αναρτά την καρτέλα σε περίοπτη θέση και παροτρύνει τα ζευγάρια να παρατηρήσουν το αρχικό γράμμα και να βρουν όμοιά του μέσα στην τάξη (πίνακες αναφοράς, συρτάρια με ονόματα, ημέρες, μήνες, βιβλία βιβλιοθήκης κ. ά). Στη συνέχεια, τα παιδιά ζωγραφίζουν το γράμμα και γράφουν με τον δικό τους τρόπο λέξεις που αρχίζουν από αυτό.

4^η διδακτική ώρα

1^η δραστηριότητα: «*Απάντα σωστά*»

Οι μαθητές/τριες είναι χωρισμένοι/ες σε δύο ομάδες και λαμβάνουν μέρος στο παιχνίδι: «*Βρίσκω τη σωστή απάντηση*». Η εκπαιδευτικός κάνει ερωτήσεις σχετικές με το θέμα των δικαιωμάτων των παιδιών και στις δύο ομάδες. Η ομάδα που γνωρίζει την απάντηση πρέπει να χτυπήσει πρώτη ένα κουδουνάκι και να απαντήσει σωστά στην ερώτηση. Νικήτρια είναι η ομάδα που έχει τις περισσότερες σωστές απαντήσεις.

2^η δραστηριότητα: «*Αξιολόγηση*»

Στο τέλος των δραστηριοτήτων κάνουμε χρήση ανοιχτών ερωτήσεων για να οδηγήσουμε σε αυτοαξιολογική προσπάθεια τους/τις μαθητές/τριες με ανοιχτού τύπου ερωτήσεις, τις οποίες και θέτουμε σε κάθε ένα/μία από αυτούς/ες, όπως:

- Σου άρεσαν οι δραστηριότητες που κάναμε;
- Ήταν κάποιες δραστηριότητες πιο εύκολες από κάποιες άλλες;
- Ήταν δύσκολο να δουλεύεις με την ομάδα σου; Γιατί;
- Μπορείς να ζωγραφίσεις ένα δικαίωμα που αφορά σε παιδιά;

- Έχεις να προτείνεις κάποιο άλλο παιχνίδι σχετικό με το θέμα;

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι πλέον, αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι ολοένα και μεγαλύτερος αριθμός εκπαιδευτικών μονάδων καλείται να προσδώσει ένα διαπολιτισμικό χαρακτήρα στην εκπαίδευση που προσφέρει σε γηγενείς αλλά και αλλόγλωσσους μαθητές/τριες, τόσο για την ευημερία αυτών των παιδιών που προέρχονται από διαφορετικές χώρες όσο όμως, και για τη διασφάλιση της ευημερίας της ελληνικής κοινωνίας, η οποία έχει πλέον στους κόλπους της έναν όχι και τόσο ευκαταφρόνητο αριθμό προσφύγων μαθητών/τρών που χρειάζεται να εκπαιδευτεί και να διαχειριστεί σωστά.

Στην πρόκληση αυτή η ανάπτυξη συνεργατικών διαθεματικών δραστηριοτήτων με διαπολιτισμικές διαστάσεις φαίνεται ότι:

- βοηθά στην αύξηση της ατομικής υπευθυνότητας και αυτοεκτίμησης των μαθητών με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο
- προωθεί την κατανόηση, την ανοχή και τη φιλία μεταξύ όλων των εθνοπολιτισμικά διαφορετικών ομάδων, ενισχύοντας τις διαπροσωπικές σχέσεις, τη διαπολιτισμική ώσμωση και επικοινωνία
- ενισχύει τον σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες
- δημιουργεί θετικές αλληλεξαρτήσεις στα μέλη της ομάδας κάνοντας κατανοητό πως η επίτευξη του τελικού στόχου εξαρτάται από τη συμμετοχή όλων
- προωθεί την πληρέστερη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας
- ενισχύει επικοινωνιακά τις κοινωνικές δεξιότητες και την ενσυναίσθηση
- δρα κατασταλτικά στην ανάπτυξη ρατσιστικών αντιλήψεων και συμπεριφορών
- μπορεί να αποτελέσει βασικό πυλώνα προώθησης των αρχών της διαπολιτισμικής προσέγγισης (Ευαγγέλου, 2014).

Κάτω από αυτήν την προοπτική σχεδιάστηκαν οι παραπάνω δραστηριότητες με κύριο σκοπό να δώσουν την ευκαιρία σε όλους/ες τους/τις μαθητές/τριες να γνωριστούν καλύτερα, να διευρύνουν τους γνωστικούς τους ορίζοντες, να αναπτύξουν φιλικές σχέσεις και ταυτόχρονα, να βελτιώσουν τις γλωσσικές τους δεξιότητες.

Επιπροσθέτως, το υλικό αποβλέπει στην ανάπτυξη της διαπολιτισμικής καλλιέργειας των μαθητών/τριών, στην εξοικείωσή τους με το διαφορετικό καθώς και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων ενσυναίσθησης και αλληλοσεβασμού. Είναι εύκολα εφαρμόσιμο, μπορεί να αξιοποιηθεί διαθεματικά

και να εξισορροπήσει τις όποιες διαφορές και ανισότητες προκύπτουν μέσα στην τάξη. Βέβαια, ο/η εκπαιδευτικός που θα εφαρμόσει διαπολιτισμικές πρακτικές οφείλει να επιμορφώνεται συνεχώς έτσι ώστε, να αποκτήσει τις γνώσεις και δεξιότητες που θα τον/την καταστήσουν ικανό να παρεμβαίνει και να αντιμετωπίζει τυχόν, δυσχέρειες και αρνητικές συμπεριφορές γιατί αυτός/αυτή αποτελεί τον καταλύτη για την πραγμάτωση των στόχων της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (Μπεζάτη & Θεοδοσοπούλου, 2010). Και αυτό γιατί η διδασκαλία σε μια πλέον, πολυπολιτισμική τάξη αποτελεί ένα εγχείρημα βαρύνουσας σημασίας αλλά ταυτόχρονα και μία μεγάλη πρόκληση για όλους/ες όσους/ες συμμετέχουν στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ελληνόγλωσση

Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης και Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, (2009). *Δεν είναι μόνο αριθμοί. Εκπαιδευτικό υλικό για τη μετανάστευση και το άσυλο στην Ευρώπη*. Αθήνα.

Ευαγγέλου, Ο. (2005). *Η διαπολιτισμικότητα στο αναλυτικό πρόγραμμα του ελληνικού δημοτικού σχολείου. Οι απόψεις των εκπαιδευτικών*. Διδακτορική Διατριβή. Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία (Τ.Ε.Α.Π.Η.): Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Ευαγγέλου, Ο. (2014). Ανάπτυξη συνεργατικών διαθεματικών δραστηριοτήτων με διαπολιτισμικές διαστάσεις. *Στην Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών – Επιστημονικών Θεμάτων*, 1^ο, σσ. 124 – 140.

Κεσίδου, Α. (2004), «Διαπολιτισμική εκπαίδευση: στόχοι και πρακτικές». Στο: Εταιρεία Επιστημών Αγωγής Δράμας (επιμ.) *Προγράμματα Διδασκαλίας στην Εκπαίδευση των Βαλκανικών Χωρών*, Πρακτικά 1ου Βαλκανικού Συνεδρίου, 75-83.

Μπεζάτη, Θ. & Θεοδοσοπούλου, Μ. (2010). Στόχοι της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και ο ρόλος της εκπαίδευσης ενηλίκων. Στο <http://repository.edull.gr/edulll.gr/sdulll/retrieve/783/139.pdf>

Παππάς, Α. (1998). *Διαπολιτισμική Παιδαγωγική και Διδακτική*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.

Ξενόγλωσση

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1989). *Cooperation and competition: Theory and research*. Edina, MN: Interaction Book Company.

Kolb, A, & Kolb, D. A. (2001). *Experiential learning theory bibliography 1971 – 2001*. Boston: McBer and Co.

Slavin, R. E. (1995). *Cooperative learning theory, research and practice* (2nd ed.). Boston: Allyn & Bacon.

Stevahn, L. (2008). Empowering leaders for a just and humane world: The role of cooperative learning in teaching for social justice. International Conference on Cooperative Learning in Multicultural Societies: *Critical Reflections*. 19-22 January. Turin. Italy. (Proceedings of congress under publication).